

но-правовая охрана советского правосудия: учеб. пособие. – Х.: Юрид. ин-т, 1986. – С. 7; *Кульберг Я. М.* Преступления против правосудия. – М.: Госюриздат, 1962. – С. 11–14. **17.** Уголовный кодекс УССР. – К.: Госполитиздат УССР, 1961. – 132 с. **18.** *Кваша О. О.* Кримінальна відповідальність за постановлення суддею (судьями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали чи постанови // *Правова держава: зб. наук. праць.* – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2006. – Вип. 17. – С. 207. **19.** *Черных И. М.* Преступления против социалистического правосудия: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. – М., 1962. – С. 13. **20.** *Сірий М.* Корупцію страшилками не подолати [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pravosuddia.net/wordpress/?p=6>.

УДК 347.21

А. В. ЛАНДИНА,
кандидат юридичних наук

ПОНЯТТЯ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ НЕЗАКОННИМ ПЕРЕМІЩЕННЯМ ПРЕДМЕТІВ ЧЕРЕЗ ДЕРЖАВНИЙ (МИТНИЙ) КОРДОН УКРАЇНИ

Статтю присвячено проблемі визначення поняття злочинів, пов'язаних із незаконним переміщенням предметів через державний (митний) кордон України, відповідальність за які передбачена відповідними нормами КК України. Для цього, вважає автор, необхідно визначити видовий об'єкт вказаного виду злочинів. Це можна зробити лише визначивши безпосередній об'єкт (як основний, так і додатковий) кожного із злочинів, передбачених КК України. Поняття злочинів, пов'язаних із незаконним переміщенням предметів через державний (митний) кордон України, визначається крізь призму видового об'єкта даних злочинів, з урахуванням загального визначення злочину, закріпленого у ст. 11 КК України.

Ключові слова: об'єкт злочину, переміщення через державний (митний) кордон України, порядок переміщення через кордон, контрабанда, ввезення в Україну, вивезення з України.

Ландина А. В. Понятие преступлений, связанных с незаконным перемещением предметов через государственную (таможенную) границу Украины

Статья посвящена проблеме определения понятия преступлений, связанных с незаконным перемещением предметов через государственную (таможенную) границу Украины, ответственность за которые предусмотрена соответствующими нормами УК Украины. Для этого, считает автор, необходимо определить видовой объект указанного вида преступлений. Это можно сделать только определив непосредственный объект (как основной, так и дополнительный) каждого из преступлений, предусмотренных УК Украины. Понятие преступлений, связанных с незаконным перемещением предметов через государственную (таможенную) границу Украины, определяется сквозь призму видового объекта данных преступлений, с учетом общего определения преступления, закрепленного в ст. 11 УК Украины.

Ключевые слова: объект преступления, перемещение через государственную (таможенную) границу Украины, порядок перемещения через границу, ввоз в Украину, вывоз из Украины.

Landina A. V. Definition of crimes, combined with illegal transportation of objects through frontier (custom boarder) of Ukraine

This article is devoted to problem of determination of definition of crimes, combined with illegal transportation of objects through frontier (custom boarder) of Ukraine, for which responsibility provided in appropriated norms of Criminal Code of Ukraine (it counted eight crimes). For this, author suppose, it is necessary to determinate specific object of this kind of crimes. This, from author's standpoint, is possible only if determine the direct object (main and subsidiary) of every of these crimes. The definition of crimes, combined with illegal transportation of objects through frontier (custom boarder) of Ukraine, deduce through the prism of specific object of these crimes, consideration general definition of crime, fixed in art. 11 of Criminal Code of Ukraine.

Key words: *object of crime, transportation through frontier (custom boarder) of Ukraine, order of transportation through the boarder, import to Ukraine, export from Ukraine.*

В сучасних умовах розвитку українського суспільства спостерігається ряд негативних явищ. Одним із них є зростання злочинності в цілому. Тому одним із першочергових завдань кримінально-правової політики України на даному етапі є вироблення ефективних засобів запобігання вчиненню злочинам. Не є винятком із цього і злочини, що пов'язані із незаконним переміщенням предметів через державний (митний) кордон України. Тим більше, якщо вони вчиняються службовими особами з використанням свого службового становища. В умовах ринкової економіки одним з основних завдань зовнішньоекономічної політики Української держави на сучасному етапі є всебічний розвиток і розширення зовнішньої торгівлі, зміцнення економічних зв'язків з іншими країнами, захист вітчизняного товаровиробника, впорядкування системи збору митних платежів.

Взагалі до злочинів, пов'язаних із незаконним переміщенням предметів через кордон України, згідно з кримінальним законодавством України, належать такі: ввезення в Україну з метою збуту підроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї (ст. 199); контрабанда (ст. 201); експорт та імпорт дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва (ст. 203¹); незаконне ввезення на територію України відходів і вторинної сировини (ст. 268); ввезення творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію (ст. 300); ввезення порнографічних предметів (ст. 301); контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів (ст. 305), а також порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю (ст. 333).

В кримінально-правовій науці досить велику кількість досліджень присвячено проблемним питанням кримінальної відповідальності за деякі злочини, пов'язані з незаконним переміщенням предметів через кордон; зокрема, це стосується статей 201 та 305 КК України. Щодо інших злочинів, передбачених статтями 199, 203-1, 300, 301, то проблеми притягнення до кримінальної відповідальності за ввезення чи вивезення предметів, вказаних у диспозиціях перерахованих норм, досліджувалися лише у контексті аналізу об'єктивної сторони цих злочинів, тобто вони окремо не виділялися. А щодо злочинів, пе-

редбачених статтями 268–333 КК України, то цим злочинам взагалі не було присвячено окремих досліджень.

Взагалі окремі проблеми кримінальної відповідальності за незаконне переміщення предметів через кордон України досліджували такі вчені, як, П. П. Андрушко, Н. О. Гуторова, С. А. Гайдобоев, Д. Д. Давітадзе, С. Ф. Денисов, О. О. Дудоров, В. П. Ємельянов, О. О. Кравченко, В. В. Кузнецов, С. Я. Лихова, С. І. Марко, А. А. Музика, О. М. Омельчук, М. І. Панов, О. В. Процюк, О. П. Рябчинська, П. П. Сердюк, І. В. Сингаївська, М. Ю. Скітейкін, С. О. Сорока, Є. Л. Стрельцов, В. Я. Тацій, О. М. Титатренко, В. П. Тихий, А. В. Філіп, М. І. Хавронюк, С. В. Хільченко, П. С. Яні, С. С. Яценко та інші.

Актуальність даної теми дослідження пояснюється, в першу чергу, суспільною небезпечністю даного виду злочинів, яка, з огляду на об'єкт посягання, є досить високою. Крім того, такі злочини тісно пов'язані з корупційною злочинністю, протидія якій є найважливішим напрямком діяльності органів кримінальної юстиції в Україні. І одним з основних питань є визначення поняття самих злочинів, пов'язаних із незаконним переміщенням предметів через державний (митний) кордон України.

Переходячи до питання визначення поняття злочинів, пов'язаних із незаконним переміщенням предметів через державний (митний) кордон України, зазначимо, що для цього необхідно визначити об'єкт даних злочинів. Цю проблему неможливо розв'язати без встановлення об'єкта кожного із зазначених злочинів певного виду, для того, щоб довести можливість об'єднання вказаних протиправних діянь в одну групу.

Взагалі існує досить велика кількість теорій визначення об'єкта злочину в кримінальному праві. Ми не будемо заглиблюватися у цю проблему у зв'язку з тим, що дане дослідження присвячене іншому питанню. На нашу думку, варто лише вказати, якої з існуючих теорій ми будемо притримуватися у даному дослідженні. На наш погляд, при вчиненні злочину в першу чергу порушується певний порядок відносин в суспільстві з приводу певних предметів – матеріальних і нематеріальних. Отже, формула визначення самого поняття об'єкта злочину може бути такою: «Об'єкт злочину – це охоронюваний кримінальним законом порядок відносин між людьми, що виникають в суспільстві з приводу матеріальних і нематеріальних предметів». Останні ж є саме предметами злочинів¹.

Таким чином, при визначенні об'єктів злочинів, пов'язаних із незаконним переміщенням предметів через державний (митний) кордон України, ми будемо притримуватися тієї точки зору, що загальним об'єктом злочину є охоронюваний кримінальним законом порядок відносин між людьми, що виникає в суспільстві.

Визначаючи безпосередній об'єкт ввезення в Україну з метою збуту підrobлених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї, відразу зазначимо, як визначають об'єкт злочину, передбаченого ст. 199 наковці. О. О. Дудоров безпосереднім об'єктом цього злочину вважає фінансово-кредитну систему України в частині встановленого порядку випуску та

обігу грошей, державних цінних паперів і білетів державної лотереї². Під безпосереднім об'єктом ввезення та інших злочинних дій із піддробленими грішми, державними цінними паперами та білетами державної лотереї розуміють суспільні відносини у сфері кредитно-грошової системи України. Об'єкт цього злочину визначається як встановлений порядок випуску грошових знаків, державних цінних паперів та білетів державних лотерей, який забезпечує безпеку держави в економічній (фінансовій) сфері³.

Майже всі дослідники висловлюють думку, що дане злочинне діяння має кілька об'єктів посягання. Ми також погоджуємось, що ввезення в Україну з метою збуту вказаних предметів є злочином, що загрожує завдати шкоди декільком групам суспільних відносин. На нашу думку, основним безпосереднім об'єктом такого злочину, як ввезення в Україну з метою збуту піддроблених грошей, державних цінних паперів та білетів державної лотереї, є охоронюваний кримінальним законом порядок відносин між людьми, що виникають у сфері обігу грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї, забезпечення монополії держави на їх випуск, авторитет держави в цілому, як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Водночас під час ввезення зазначених предметів в Україну порушуються і правила переміщення цих предметів через кордон. Тобто обов'язковим додатковим об'єктом цього злочину є охоронюваний кримінальним законом порядок переміщення піддроблених грошей, державних цінних паперів та білетів державної лотереї через кордон України.

Визначаючи безпосередній об'єкт контрабанди (ст. 201 КК України), зазначимо, що, на відміну від інших злочинів, пов'язаних із незаконним переміщенням предметів через кордон України, дане протиправне діяння посягає саме на порушення встановлених законодавством правил переміщення ряду предметів через кордон України.

Деякі учені визнають основним безпосереднім об'єктом цього злочину охоронюваний кримінальним законом суспільні відносини щодо зовнішнього та внутрішнього товарообігу в Україні; суспільні відносини щодо переміщення вантажів через митний кордон⁴. Інші вважають, що об'єктом контрабанди є порядок переміщення товарів або інших предметів контрабанди через кордон, установлений для забезпечення нормальної зовнішньоекономічної діяльності держави⁵. Але найточнішим є визначення безпосереднього об'єкта контрабанди як встановленого порядку переміщення відповідних предметів через митний кордон України⁶. Отже, основним безпосереднім об'єктом злочину потрібно визнавати охоронюваний кримінальним законом порядок переміщення предметів через митний кордон України.

Безпосередній об'єкт незаконного виробництва, експорту, імпорту, зберігання, реалізації та переміщення дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання чи сировини для їх виробництва (ст. 203-1 КК України) визначають як регламентований законодавством порядок здійснення такої господарської діяльності⁷. Ми цілком можемо погодитися із таким визначенням об'єкта даного злочину. Але зазначимо, що, стосовно вчинення незаконного експорту та імпорту вказаних предметів, додатковим обов'язковим об'єктом

виступатиме встановлений законодавством порядок переміщення предметів через кордон, тобто такий самий, як і у вище розглянутих нами злочинах.

Щодо незаконного ввезення на територію України відходів і вторинної сировини (ст. 268 КК України) вважають, що об'єктом даного злочину є безпека поводження з відходами і вторинною сировиною⁸. Ми не можемо погодитися з такою точкою зору. Основним безпосереднім об'єктом незаконного ввезення на територію України відходів і вторинної сировини є встановлений законодавством порядок ввезення цих предметів на територію України. Порядок же у сфері охорони здоров'я людей, охорони природного середовища, дотримання правил безпеки поводження з даними відходами та сировиною виступає додатковим обов'язковим або факультативним об'єктом даного злочину.

Стосовно протиправних діянь, пов'язаних із творами, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію, думки щодо визначення безпосереднього об'єкта цього злочину дещо різні. Так, С. Ф. Денисов зазначає, що об'єктом цього протиправного посягання є суспільні відносини у сфері громадської моралі⁹. С. С. Яценко вказує, що безпосереднім об'єктом цього злочину є громадська моральність у сфері духовного та культурного життя¹⁰. Але, на нашу думку, доцільно визначити безпосередній об'єкт даного злочину, передбаченого ст. 300 КК України, таким чином: основний об'єкт ввезення, виготовлення і розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію (ст. 300 КК України) – це встановлений порядок відносин в суспільстві в частині моральності у сфері культури. Що ж до ввезення таких творів в Україну, то додатковим обов'язковим об'єктом даного злочинного діяння (звичайно, якщо ці предмети були переміщені через кордон України) виступатиме встановлений законодавством порядок переміщення предметів через кордон України.

З приводу визначення безпосереднього об'єкта злочинного посягання, передбаченого ст. 301 КК України, П. Ф. Грішанін та В. А. Владіміров визначають об'єкт даного злочину як «громадський порядок в частині дотримання правил соціалістичного гуртожитку»¹¹. Також вважають, що об'єктом злочину, передбаченого ст. 301 чинного кримінального законодавства, є суспільні відносини, які забезпечують нормальний духовний і культурний рівень життя кожної особи¹².

Ми вважаємо, що основним безпосереднім об'єктом ввезення в Україну порнографічних предметів є встановлений порядок відносин в суспільстві у сфері моральності щодо розповсюдження інформації про статеве життя. Додатковий обов'язковий об'єкт даного злочину аналогічний до злочину, передбаченого ст. 300 КК України, а саме: встановлений порядок переміщення предметів через державний (митний) кордон України.

При розгляді безпосереднього об'єкта контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів (ст. 305 КК України) у літературі єдиних поглядів, як і суттєвих розбіжностей, також немає. Н. А. Мірошніченко об'єктом цього злочину визначає встановлений порядок переміщення предметів, вилучених з вільного обігу, через митний кордон України¹³;

О. О. Дульський – суспільні відносини, що забезпечують встановлений порядок поведження з отруйними та сильнодіючими речовинами і охорону таким шляхом народного здоров'я¹⁴; А. А. Музика вважає, що основним безпосереднім об'єктом контрабанди наркотичних засобів є здоров'я населення¹⁵.

Але ми вважаємо, що в першу чергу злочин, передбачений ст. 305 КК України, порушує встановлені правила переміщення цих предметів через кордон України. Шкода ж здоров'ю населення завдається шляхом посягання на встановлений порядок поведження із засобами та речовинами, що можуть викликати наркоманію. Тому основним безпосереднім об'єктом контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів є встановлений законодавством порядок переміщення цих предметів через кордон України. Щодо додаткового безпосереднього об'єкта цього злочину, то ним є порядок охорони здоров'я населення, а також державна монополія у сфері експортно-імпортних операцій з наркотичними засобами, психотропними речовинами і прекурсорами.

Визначаючи об'єкт злочину, передбаченого ст. 333 КК України, вкажемо, що взагалі небагато праць присвячено кримінальній відповідальності за порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експертному контролю. Так, є думка, що об'єктом цього злочину є встановлений порядок здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експертному контролю¹⁶. Ми також притримуємося подібної точки зору. Таким чином, об'єктом порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експертному контролю, є встановлений законодавством порядок здійснення міжнародних передач даних предметів.

Отже, ми з'ясували, що за ознаками безпосереднього об'єкта (основного чи факультативного) розглядувані нами злочини дійсно можна об'єднати в одну групу. Визначивши об'єкт кожного із злочинів, пов'язаних із незаконним переміщенням предметів через державний (митний) кордон України, ми можемо визначити видовий об'єкт даних злочинів. Ним є встановлений законодавством порядок переміщення певних предметів через державний (митний) кордон України, що охороняється кримінальним законодавством України.

Отже, тепер ми отримали можливість вивести поняття злочинів, пов'язаних із незаконним переміщенням предметів через кордон України. Це поняття має базуватися не лише на визначенні видового об'єкта цих злочинів, а й на загальному понятті злочину, закріпленому у КК України. Так, відповідно до ст. 11 КК України злочином є передбачене цим Кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину. Таким чином, злочини, пов'язані із незаконним переміщенням предметів через державний (митний) кордон України, – це передбачені кримінальним законодавством України суспільно небезпечні винні діяння, що посягають на встановлений законодавством порядок переміщення певних предметів через державний (митний) кордон України, що охороняється кримінальним законодавством України, вчинені суб'єктом злочину.

1. Костенко О. М., Ландіна (Виговська) А. В. Об'єкт злочину: дискусію варто продовжити // *Право України*. – 2008. – № 4. – С. 105. 2. Александров Ю. В., Дудоров О. О., Клименко В. А. та ін. Кримінальне право України. Особлива частина: підручник / за ред. М. І. Мельника, В. А. Клименка. – К.: Юридична думка, 2004. – С. 194. 3. Дудоров О. О., Мельник М. І., Хавронюк М. І. Злочини у сфері підприємництва: навч. посібник. – К.: Атіка, 2001. – С. 72. 4. Палкин А., Сучков Ю. Спорные вопросы квалификации контрабанды // *Спб. ВШ КГБ*. – М., 1978; Сучков Ю. И. О практике квалификации контрабанды. – М., 1975. 5. Владимирова В. А. Уголовно-правовая борьба с контрабандой. – М.: Высшая школа, 1959. – С. 18–19; Карпушин М. П., Курляндский В. И. Ответственность за государственные преступления. – М.: Юрид. лит., 1965. – С. 174. 6. Дудоров О. О., Свириденко Т. В. До питання співвідношення контрабанди та ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів // *Митна справа*. – 2002. – № 1. – С. 24. 7. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 05 квітня 2001 р. / За ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – К.: Каннон, 2003 – С. 485. 8. Там само. – С. 652. 9. Денисов С. Ф. Кримінальна відповідальність за злочини проти громадської моралі (ст.ст. 210, 211, 211' КК 1960 р.): дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право». – К., 1996. – С. 129. 10. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: за станом законодавства і постанов Пленуму Верховного Суду України на 01 грудня 2001 р. / за ред. С. С. Яценка. – К.: А. С. К., 2002. – С. 669. 11. Гришанин П. Ф., Владимиров В. А. Преступления против общественной безопасности, общественного порядка и здоровья населения. – М., 1962. – С. 177. 12. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. Ч. 2 / під заг. ред. М. О. Потєбенька, В. Г. Гончаренка. — К.: Форум, 2001. – С. 560. 13. Мирошниченко Н. А. Контрабанда наркотичних засобів та її розмежування з іншими різновидами злочинів // Уряду України. Президенту, законодавчій, виконавчій владі; [«Боротьба з контрабандою: проблеми та шляхи їх вирішення»]; Аналітичні розробки, пропозиції наукових і практичних працівників / кер. автор. кол. А. І. Комарова, О. О. Крикун. – К., 1998. – Т. 10. – С. 399. 14. Дульський О. О. Боротьба з контрабандою: роль і місце спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю МВС України // Уряду України. Президенту, законодавчій, виконавчій владі; [«Боротьба з контрабандою: проблеми та шляхи їх вирішення»]; Аналітичні розробки, пропозиції наукових і практичних працівників / кер. автор. кол. А. І. Комарова, О. О. Крикун. – Київ, 1998. – Т. 10. – С. 97. 15. Музика А. А. Незаконний обіг наркотичних засобів в Україні (кримінально-правове та криминологічне дослідження): автореф. дис. ... доктора юрид. наук: спец. 12.00.08. «Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право». – К., 1998. 16. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – К.: Юридична думка, 2010. – С. 924.